2. EVIDENTNI LIST - OSTALI ZAPOSLENICI

U tabelu 1.2. upisuju se podaci o ostalim radnicima za sve vrste osnovnih škola.

NAPOMENA ZA CENTRE:

Osoblje koje se normira na nivou ustanove se zajednički prikazuje za sve nivoa obrazovanja bez obzira na broj nivoa obrazovanja iz kojih se sastoje.

(Tabela 1.2.)

r/b	IME I PREZIME	Završen Fakultet/ akademija/škola	Profil	Stručna sprema	Poslovi koje uposlenik obavlja ili funkcija koju obnaša	Pune godine radnog staža sa 01.9.	Sedmično radno vrijeme (h)	Dnevno radno vrijeme (h)	Odsustva	Stručni ispit za stručne saradnike za nastavu	Radni odnos	Zvanje stečeno napredovanjem	1. Rad u drugoj školi /ustanovi u okviru nastavne/radne norme	
													Škola/Ustanova	Dnevno radno vrijeme (h)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
STRUČNI SARADNICI														
1.														
2.														
3.														
...														
STRUČNI SARADNICI ZA PODRŠKU INKLUZIVNOM OBRAZOVANJU														
1.														
2.														
3.														
...														
SARADNICI														
1.										/				
2.										/				
3.										/				
...										/				
RUKOVODNO OSOBLJE														
1.										/				
2.										/				
3.										/				
...										/				
OSTALO OSOBLJE ZA PODRŠKU FUNKCIONIRANJA I RADA ŠKOLE														
1.										/		/		
2.										/		/		
3.										/		/		
...														
RADNICI KOJI RADE NA OSIGURANJU PROVOĐENJA OBAVEZUJUĆIH ZAKONSKIH RJEŠENJA ŠKOLE/CENTRA														
1.														
2.														
3.														
...														
RADNICI KOJI NISU PREDVIĐENI PEDAGOŠKIM STANDARDIMA I NORMATIVIMA														
1.														
2.														
3.														
...														
					UKUPNO:	/			/	/	/	/	/	/

3. ČETRDESETOSATNA RADNA SEDMICA - NASTAVNICI

Nastavnike koji predaju više predmeta prikazati za svaki predmet odvojeno.

(Tabela 2.1.)

r/b	Ime i prezime nastavnika	Razrednik odjeljenja	Nastavni predmet	Norma nastavnih časova za nastavni predmet	NEPOSREDNI ODGOJNO-OBRAZOVNI RAD													OSTALI POSLOVI														UKUPNO (16+31)
					Broj nastavnih časova koje nastavnik realizira u školi	Redovna nastava	Laboratorijske vježbe, laboratorijski rad, praktičan rad, praktične vježbe i eksperimenti	Razredništvo sa časom odjeljenske zajednice	Razredništvo bez časa odjeljenske zajednice	Dodatna nastava	Fakultativna nastava	Vannastavne aktivnosti	Dopunska nastava	Instruktivna nastava	Priprema nastava	UKUPNO (6+7+8+9+10+11+12+13+14+15)	Stručno usavršavanje	Rad u stručnim organima	Vođenje stručnog aktiva	Posjete kulturnim i javnim ustanovama, kulturno-historijskim spomenicima, prirodnim znamenitostima i naučno tehnološkim ustanovama	Smotre stvaralaštva, kultura i javna djelatnost, obilježavanje značajnih datuma i sportske manifestacije	Estetsko uređenje škole, organizacija izložbi, učešće na likovnim konkursima i grafika/dizajn školskog časopisa	Realizacija programa školske saobraćajne patrole	Vođenje ljetopisa škole	Vođenje zapisnika s nastavničkog vijeća	Izrada projekata	Dežurstvo nastavnika	Mentorski rad sa pripravnikom	Realizacija nastave iz više od tri nastavna predmeta	Drugi poslovi po nalogu direktora	UKUPNO (17+18+19+20+21+22+23+24+25+26+27+28+29+30)	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
1.																																
2.																																
3.																																
...																																
	UKUPNO:		/	/																												

Na osnovu člana 66. st. (1) i (2) Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05) i člana 74. stav (4) tačka h) Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj

27/24), ministrica za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajevo donosi

PRAVILNIK
O VOĐENJU EVIDENCIJE O NEPRIHVATLJIVIM OBLICIMA PONAŠANJA I/ILI DRUGIM FAKTORIMA KOJI MOGU UGROZITI NAJBOLJI INTERES UČENIKA I ZAŠTITI UČENIKA

I. OPĆE ODREDBE

Član 1.

(Predmet pravilnika)

Ovim pravilnikom propisuje se obaveza osnovnih i srednjih škola u Kantonu Sarajevo da vode evidenciju o neprihvatljivim oblicima ponašanja učenika i/ili drugim faktorima koji mogu ugroziti najbolji interes učenika i zaštiti učenika (u daljem tekstu: evidencija), ovlaštenje za vođenje evidencije, svrha, sadržaj, oblik i način vođenja evidencija, čuvanje podataka iz evidencije, te zaštita ličnih podataka.

Član 2.

(Sigurnost i zaštita učenika)

U svrhu vođenja evidencije iz člana 1. ovog pravilnika, škola je obavezna da stvara uslove za zdrav mentalni i fizički razvoj, dobrobit učenika; da se brine o sigurnosti učenika; da osigura uslove za uspješnost svakog učenika u učenju i vladanju; da prati zdravstveno stanje učenika dok borave u školi i o tome obavještava roditelje/staratelje/usvojitelje, kao i da pruža savjetodavni rad učenicima.

Član 3.

(Značenje izraza)

(1) Izrazi korišteni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:
   a) **rano prepoznavanje neprihvatljivih oblika ponašanja učenika** - podrazumijeva korištenje mehanizma procjene o ponašanju učenika. Rano prepoznavanje se obavlja putem procjene stručne službe škole i to prema indikatoru: "Primijećeno ponašanje", a koji se cijeni prema grupi faktora rizika iz "Liste indikatora za rano prepoznavanje faktora rizika i/ili drugih faktora koji mogu ugroziti najbolji interes učenika i zaštite učenika";
   b) **primijećeno ponašanje** - predstavlja identificirane oblike ponašanja učenika koji ukazuju na postojanje faktora rizika koji negativno utječu na njegov razvoj i prilagodbu u društvu;
   c) **neprihvatljivi oblici ponašanja učenika** - svako ono ponašanje učenika koje na neki način ometa samog pojedinca u redovnom funkcionisanju, te može biti štetno i opasno po samog učenika i/ili njegovo okruženje. To su sva ona ponašanja koja su zakonski definisana kao zabranjena i za koje postoje propisane sankcije, a koja upozoravaju na nepovoljan razvoj i negativne ishode ako se pravovremeno ne intervenira, odnosno, ne pruži dodatna stručna ili šira društvena pomoć za prevladavanje manifestiranih poremećaja; sprečava i reaguje na povrede učenika, kao i ponašanja koja imaju karakteristike uznemiravanja ili ugrožavanja učenika u digitalnom prostoru korištenjem interneta, aplikacija i društvenih mreža;
   d) **sprečavanje neprihvatljivih oblika ponašanja učenika** - podrazumijeva obavezu škole da poduzima svaki vid mjera propisanih Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 27/24) (u daljem tekstu: Zakon), ovim pravilnikom i drugim propisima donesenim na osnovu Zakona, koje imaju za cilj rano prepoznavanje znakova ponašanja koje može potencijalno da preraste u oblik neprihvatljivog ponašanja;
   e) **zaštita učenika** - podrazumijeva postupanje svih subjekata uključenih u odgojno-obrazovni proces u skladu sa principom najboljeg interesa djeteta u procesu pružanja podrške učeniku posebno u skladu sa UN Konvencijom o pravima djeteta.

(2) Izrazi koji imaju rodno značenje korišteni u ovom pravilniku ravnopravno se koriste za muški i ženski rod.

II. VOĐENJE EVIDENCIJE O NEPRIHVATLJIVIM OBLICIMA PONAŠANJA I/ILI DRUGIM FAKTORIMA KOJI MOGU UGROZITI NAJBOLJI INTERES UČENIKA I ZAŠTITI UČENIKA

Član 4.

(Ovlaštenje za vođenje evidencije)

Pedagoško-psihološka služba škole (u daljem tekstu: stručna služba škole) je obavezna da vodi evidenciju o neprihvatljivim oblicima ponašanja i/ili drugim faktorima koji mogu ugroziti najbolji interes učenika, ali i mjerama zaštite učenika kojima je neophodno pružanje odgojno-obrazovne podrške i stručni tretman.

Član 5.

(Svrha evidencije)

Svrha evidencija iz člana 4. ovog pravilnika je:
   a) rano prepoznavanje faktora rizika kod učenika koji negativno utječu na njegov razvoj i prilagodbu u društvu;
   b) rano prepoznavanje neprihvatljivih oblika ponašanja učenika u osnovnim i srednjim školama u Kantonu Sarajevo, radi prevencije i zaštite učenika od takvih oblika ponašanja;
   c) blagovremeno poduzimanje mjera od strane stručne službe škole koje su od značaja za sigurnost i zaštitu učenika saglasno članu 2. ovog pravilnika;
   d) blagovremeno i kontinuirano pružanje odgojno-obrazovne podrške i stručnog tretmana učenicima kod kojih se prepoznaju faktori rizika koji negativno utječu na njihov razvoj i prilagodbu u društvu, te kod onih učenika koji ispoljavaju neprihvatljive oblike ponašanja, u skladu s Pravilnikom o provođenju mjera odgojno-obrazovne podrške i stručnog tretmana učenika.
   e) prikupljanje statističkih, zbirnih podataka (bez navođenja ličnih podataka putem kojih bi se mogao identificirati pojedinačno bilo koji učenik), s ciljem provođenja analize i poduzimanja mjera na unapređenju prevencije i zaštite učenika u osnovnim i srednjim školama u Kantonu Sarajevo.

Član 6.

(Sadržaj evidencije)

(1) Evidenciju čine:
   a) Evidencioni list i
   b) opis primijećenih ponašanja.

(2) Evidencioni list iz stava (1) ovoga člana, dat je u Prilogu 1. i čini sastavni dio ovog pravilnika, a sastoji se iz dva dijela:
   a) Liste indikatora za rano prepoznavanje faktora rizika i/ili drugih faktora koji mogu ugroziti najbolji interes učenika i
   b) obrasca za evidentiranje primijećenog ponašanja.

(3) U Obrazac za evidentiranje primijećenog ponašanja se unose sljedeći podaci:
   a) ime i prezime učenika;
   b) razred i odjeljenje;
   c) opis faktora rizika i/ili drugih faktora koji mogu ugroziti najbolji interes učenika iz Liste indikatora za rano prepoznavanje faktora rizika i/ili drugih faktora koji mogu ugroziti najbolji interes učenika;
   d) ime nastavnika koji je primijetio ponašanje;
   e) datum kada je ponašanje primijećeno.

(4) Opis primijećenih ponašanja, a prema Listi indikatora za rano prepoznavanje faktora rizika i/ili drugih faktora koji mogu ugroziti najbolji interes učenika, utvrđen je u Prilogu 2. koji čini sastavni dio ovog pravilnika.

Član 7.

(Oblik i način vođenja evidencije)

(1) Evidencija iz člana 4. ovog pravilnika se vodi u pismenoj formi.

(2) Unošenje podataka i upis primijećenih ponašanja u Obrazac za evidentiranje primijećenog ponašanja iz člana 6. stav (3) ovog pravilnika vrši stručna služba škole.

(3) Direktor škole na početku svake školske godine imenuje osobu iz stručne službe koja vrši poslove iz stava (2) ovog člana.

(4) U osnovnim i srednjim školama nije dozvoljeno voditi bilo kakve druge evidencije o neprihvatljivim oblicima ponašanja učenika u formi "disciplinskih sveski", napomena u elektronskom dnevniku niti u bilo kojem drugom obliku osim evidencije iz člana 6. ovog pravilnika.

(5) Ukoliko postoji sumnja ili saznanje da je učenik izložen bilo kojem obliku neprihvatljivog ponašanja od strane radnika škole, direktor škole je obavezan poduzeti mjere prema uposleniku škole, pokrenuti postupak utvrđivanja disciplinske odgovornosti, a za učenika se osigurava odgojno-obrazovna podrška i stručni tretman.

(6) Ukoliko učenik s teškoćama u razvoju manifestuje neprihvatljive oblike ponašanja ili je učenik izložen nasilju od strane drugih učenika, stručna služba škole u proces osiguranja podrške učeniku uključuje Mobilni stručni tim za pružanje podrške inkluzivnom obrazovanju i asistenta u odjeljenju, ako učenik ima osiguranu podršku asistenta.

Član 8.

(Čuvanje i uništavanje evidencije)

(1) Evidencija se čuva isključivo u posebno formiranoj arhivi u prostorijama stručne službe škole.

(2) Podacima iz evidencije isključivo raspolaže imenovana osoba iz člana 7. stav (3) ovog pravilnika, a u skladu s važećim zakonskim propisima, strukovnim standardima i s ciljem ostvarenja principa najboljeg interesa učenika.

(3) Podaci iz evidencije su sastavni dio Pedagoškog kartona učenika i čuvaju se jednu školsku godinu od završetka osnovne škole i do kraja posljednjeg dana školske godine u kojoj je učenik stekao diplomu o završenoj srednjoj školi.

(4) Ukoliko se učenik ispiše iz škole, ili napusti školovanje iz nekog razloga, potrebno je evidenciju čuvati dvije školske godine.

(5) Podaci iz evidencije čuvaju se uz strogo poštovanje etičkog i strukovnog standarda stručnih saradnika i potpuno poštovanje službene tajne.

(6) U slučaju nepostupanja u skladu sa stavom (5) ovog člana protiv stručnih saradnika se pokreće postupak utvrđivanja disciplinske odgovornosti.

(7) Na početku svake školske godine, štampa se novi Evidencioni list za tekuću školsku godinu, iz člana 6. stav (2) ovog pravilnika.

(8) U Evidencioni list se upisuje samo onaj učenik, bez obzira na razred i odjeljenje, kod kojeg je po uvjerenju nastavnika, ali prema stručnoj procjeni stručne službe škole, primijećeno ponašanje iz Liste indikatora za rano prepoznavanje faktora rizika i/ili drugih faktora koji mogu ugroziti najbolji interes učenika. Učenici kod kojih nije primijećeno ponašanje iz Liste indikatora za rano prepoznavanje faktora rizika i/ili drugih faktora koji mogu ugroziti najbolji interes učenika ne upisuju se u Obrazac iz člana 6. stav (2) ovog pravilnika.

(9) U slučaju ukazane potrebe, a u cilju praćenja vođenja evidencije u cilju osiguranja odgojno-obrazovne podrške učenicima, stručna služba škole, na zahtjev direktora škole, direktoru na uvid dostavlja sadržaj Evidencionog lista za učenika.

(10) Na zahtjev Ministarstva za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajevo, Javne ustanove "Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo" (u daljem tekstu: Institut) i Kantonalne uprave za inspekcijske poslove, prilikom vršenja nadzora u cilju praćenja vođenja evidencije u cilju osiguranja podrške učenicima, stručna služba škole na uvid dostavlja Evidencioni list za učenika.

(11) Podaci o učeniku evidentirani u Evidencioni list iz člana 6. ovog pravilnika predstavljaju službenu tajnu, uvažavajući najbolji interes učenika, te nekontrolisano otkrivanje podataka iz navedenog dokumenta o učenicima predstavlja povredu Zakona o zaštiti ličnih podataka ("Službeni glasnik BiH", br. 49/06, 76/11 i 89/11) i drugih zakona i podzakonskih akata koji propisuju zaštitu identiteta i podataka o maloljetnim osobama.

(12) Evidencioni list je dio Pedagoškog kartona učenika i isti se čuva u stručnoj službi škole, ažurira se, prati i dopunjava u skladu s potrebama učenika.

Član 9.

(Obavezno stručno usavršavanje direktora, nastavnika i stručnih saradnika škole)

(1) U skladu s Programom obaveznog stručnog usavršavanja, propisanim Pravilnikom o provođenju mjera odgojno-obrazovne podrške i stručnog tretmana učenika Institut će pripremiti teme koje su sastavni dio kataloga stručnog usavršavanja za direktore, nastavnike i stručne saradnike o svim oblicima neprihvatljivih ponašanja i/ili drugim faktorima koji mogu ugroziti najbolji interes učenika i zaštiti učenika.

(2) U toku školske godine obavezno je realizirati sljedeće tri teme na Nastavničkom vijeću:

a) značaj primjene Pravilnika o vođenju evidencije o neprihvatljivim oblicima ponašanja učenika i/ili drugim faktorima koji mogu ugroziti najbolji interes učenika i zaštiti učenika,
b) odgovornost školske zajednice za dobrobit učenika, s akcentom na sigurnost učenika u školskom okruženju,
c) značaj multisektorske saradnje škole i drugih nadležnih službi u zajednici u cilju zaštite učenika (službe u zajednici).

(3) Za realizaciju tema iz stava (2) ovog člana zadužuje se stručna služba škole (pedagog, psiholog, socijalni radnik).
(4) Direktor škole je obavezan kontinuirano pratiti i inicirati realizaciju navedenih tema u cilju osiguranja provedbe ovog pravilnika. Direktor škole, po potrebi za predavače navedenih tema, osim stručnih saradnika škole može angažovati i stručnjake iz navedene oblasti, predstavnike službe socijalne zaštite, centara za mentalno zdravlje, porodičnog savjetovališta, predstavnike nadležne policijske uprave (RPZ - rad policije u zajednici).
(5) Škola vodi evidenciju o realiziranim edukacijama iz stava (2) ovog člana i na kraju nastavne godine dostavlja izvještaj Institutu koji obavezno sadrži: naziv realizirane teme, datum realizacije i ime/imena predavača.

Član 10.
(Zaštita ličnih podataka)

(1) Na pitanja prikupljanja, obrade i davanja ličnih podataka sadržanih u evidenciji, koja se vodi saglasno odredbama ovog pravilnika, primjenjuju se odredbe Zakona o zaštiti ličnih podataka ("Službeni glasnik BiH", br. 49/06, 76/11 i 89/11).
(2) Lični podaci učenika sadržani u evidenciji predstavljaju službenu tajnu.
(3) Svako postupanje s podacima učenika iz evidencije provodi se u svrhu vođenja evidencija, kako je to utvrđeno ovim pravilnikom i Zakonom, te radi provođenja Zakonom utvrđenih ciljeva i načela osnovnog odgoja i obrazovanja, i u druge svrhe se ne može koristiti.

Član 11.
(Obaveze radnika škole za provedbu ovog pravilnika)

(1) Direktor škole je dužan pratiti i učestvovati u provođenju ovog pravilnika tokom nastavne godine.
(2) Stručna služba škole je dužna pratiti i učestvovati u provođenju ovog pravilnika tokom nastavne godine.
(3) Nastavnici su dužni učestvovati u provođenju ovog pravilnika tokom nastavne godine.
(4) Direktor škole je dužan razmotriti svaku pismenu žalbu roditelja i drugih zainteresiranih strana koja se odnosi na djelimično ili potpuno neprovođenje ovog pravilnika i odgovoriti najkasnije u roku od deset dana.
(5) Ukoliko radnik škole ne provodi obaveze propisane ovim pravilnikom, podliježe disciplinskoj odgovornosti propisanoj aktima škole i drugim relevantnim zakonskim aktima koji reguliraju odgoj i obrazovanje u Kantonu Sarajevo.

III. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 12.
(Usklađivanje akata)

Sve osnovne i srednje škole na području Kantona Sarajevo dužne su osigurati usklađivanje internih akata i rad sa odredbama ovog pravilnika u roku od 30 dana od dana njegovog stupanja na snagu.

Član 13.
(Prestanak važenja ranije propisa)

Danom početka primjene ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o vođenju evidencije o neprihvatljivim oblicima ponašanja i zaštiti učenika ("Službene novine Kantona Sarajevo" br. 29/19 i 38/22).

Član 14.
(Stupanje na snagu)

Ovaj pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo", a primjenjivat će se od prvog dana školske 2024/2025. godine.

Broj 11-07-02-34-37868-4/24
20. augusta 2024. godine
Sarajevo

Ministrica
Naida Hota-Muminović, s. r.

PRILOG 1.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
Ministarstvo za odgoj i obrazovanje

Босна и Херцеговина
Федерација Босне и Херцеговине
КАНТОН САРАЈЕВО
Министарство за одгој и образовање

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
CANTON SARAJEVO
Ministry for Education

Evidencioni list

Škola: _____

LISTA INDIKATORA ZA RANO PREPOZNAVANJE FAKTORA RIZIKA I/ILI DRUGIH FAKTORA KOJI MOGU UGROZITI NAJBOLJI INTERES UČENIKA/UČENICA I ZAŠTITE UČENIKA

	Primijećeni oblici ponašanja
1	učenik/učenica je prkosan/prkosna i u konstantnom otporu prema školskim pravilima/krši pravila škole
2	učenik/učenica konstantno (neopravdano) izostaje s nastave
3	učenik/učenica je nasilan/nasilna (verbalno, fizički i relacijski) prema vršnjacima

4	- učenik/učenica ugrožava vršnjake (ili druge osobe) u digitalnom okruženju (cyber prostoru) ili drugi ugrožavaju učenika/učenicu u digitalnom prostoru - Učenik/učenica pokazuje ljutnju, agresiju, nervozu ili frustraciju nakon korištenja uređaja - Učenik/učenica iznenada prestaje koristiti uređaj - Učenik/učenica skriva uređaj ili ekran računara u prisustvu nastavnika/nastavnica ili drugih osoba - Učenik/učenica je nervozan/nervozna kada dobije poruku na telefon ili računar - Učenik/učenica provodi previše vremena online za računarom ili mobitelom - Učenik/učenica izbjegava prijatelje/prijateljice i izlaske - Učenik/učenica iznenada prestaje koristiti uređaje, povlači se s društvenih mreža, online igara ili aplikacija; otvara nove profile na društvenim mrežama - Učenik/učenica na profilu na društvenim mrežama uklanja profilnu sliku - Učenik/učenica prima poruke i/ili pozive nepoznatih osoba - Učenik/učenica je nemotiviran/nemotivirana za dolazak u školu, pokazuje slabije akademske rezultate i nezainteresiranost za učenje - Učenik/učenica se povlači u sebe
5	učenik/učenica pasivno svjedoči i snima nasilje (među vršnjacima)
6	učenik/učenica se verbalno i fizički sukobljava s nastavnikom/nastavnicom
7	učenik/učenica vrlo često za svoje loše postupke optužuje druge
8	učenik/učenica neadekvatno reaguje kada pogriješi (vrišti, plače, ne može da se smiri)
9	učenik/učenica pokazuje jake izljeve bijesa pri minimalnim podražajima
10	učenik/učenica je mišljenja da ne može utjecati na vlastitu budućnost
11.	učenik/učenica je mišljenja da drugi određuju njegov/njen život
12.	učenik/učenica izbjegava tražiti pomoć od drugih osoba
13.	učenik/učenica inicira i/ili učestvuje u tučnjavama
14.	učenik/učenica namjerno uništava javno dobro u i oko škole
15.	učenik/učenica je sklon/sklona prisvojiti stvari vršnjaka/vršnjakinja ili nastavnika/nastavnica
16.	učenik/učenica je neuredno i neprikladno odjeven/odjevena
17.	učenik/učenica je higijenski zapušten/zapuštena
18.	izostanak emocionalne bliskosti ("hladan odnos") između roditelja i učenika/učenice
19.	roditelji/staratelji se žale na ponašanje i neadekvatan odnos s učenikom/učenicom ("Ja mu/joj ne mogu ništa.")
20.	učenik/učenica se žali na odnos i ponašanje roditelja
21.	pretjeran zaštitnički odnos i ponašanje roditelja prema učeniku/učenici
22.	učenik/učenica pokazuje teškoće u savladavanju nastavnog gradiva
23.	učenik/učenica ne radi domaće zadaće
24.	učenik/učenica često ne donosi pribor na nastavu
25.	učenik/učenica je nezainteresovan/nezainteresovana za nastavu (odsustvo motivacije)
26.	učenik/učenica ima problem s pažnjom i koncentracijom
27.	učenik/učenica pretjerano priča i ne može sjediti mirno na času
28.	učenik/učenica pokazuje implusivno ponašanje (nema strpljenja, nemogućnost čekanja na red, odgovara prije nego nastavnik/nastavnica završi pitanje)
29.	učenik/učenica konzumira alkohol, duhanske proizvode ili narkotike svih vrsta, ostale proizvode za pušenje i proizvode koji izazivaju nikotinsku ovisnost
30.	učenik/učenica prije nastave, za vrijeme i nakon nastave vrijeme provodi u kladionicama
31.	učenik/učenica se na određeni način povezuje s grupama sklonim devijantnom ponašanju i/ili pripada grupi sklonoj devijantnom ponašanju
32.	učenik/učenica u školu unosi opasne predmete kojima može povrijediti sebe, vršnjake i ostale u školi
33.	učenik/učenica skita i/ili prosjači ili se sumnja da je žrtva nekog drugog oblika eksploatacije - Učenik/učenica povremeno izostaje iz škole, po nekoliko dana/mjeseci bez opravdanja - Učenik/učenica izostaje iz škole na početku i na kraju školske godine - Učenik/učenica ne daje objašnjenje zašto ne dolazi redovno na nastavu, zašto kasni i/ili odbija dati bilo kakav odgovor - Učenik/učenica često kasni u školu - Novi učenik/učenica starijeg uzrasta, ne zna da čita, piše, nema osnovna znanja za praćenje nastave koja odgovaraju njegovom/njenom kalendarskom uzrastu - Učenik/učenica je povučen, izgleda uplašeno i kad nema vidljivog razloga - Učenik/učenica ne učestvuje u aktivnostima u kojima se mogu vidjeti modrice, ne želi se presvlačiti pred drugima - Učenik/učenica ima vidljive tragove opekotina, preloma, modrica, ožiljaka, povreda ili znakove samopovređivanja - Učenik/učenica mijenja ponašanje u prisustvu odraslih osoba, u prisustvu nepoznatih osoba je miran/mirna i uplašen/uplašena - Učenik/učenica ne želi odgovarati na pitanja šta je radio/radila, kako provodi aktivnosti van škole, ne želi spominjati zajednicu u kojoj živi i u odgovorima često pravi greške - Učenik/učenica izbjegava sistematske preglede - Roditelji učenika/učenice nisu zainteresirani za odgoj djeteta i ne pojavljuju se na roditeljskim sastancima ili na roditeljske sastanke dolaze nepoznate osobe - Učenika/učenicu u školu dovode i odvode osobe koje nisu roditelji - U društvu učenika/učenice je gotovo uvijek druga osoba koja prati učenika/učenicu - Učenik/učenica se sam obraća za pomoć u vezi s nekom vrstom nasilja, eksploatacije ili sličnim problemom
34.	učenik/učenica iznosi ksenofobne stavove i/ili upražnjava govor mržnje
35.	učenik/učenica ima poteškoće u komunikaciji s vršnjacima (izbjegava kontakt, povlači se, osjeća nelagodu)
36.	učenik/učenica izbjegava kontakt očima
37.	učenik/učenica ne pokazuje interes za druge
38.	učenik/učenica djeluje bojažljivo
39.	učenik/učenica djeluje nesretno i tužno
40.	učenik/učenica djeluje usamljeno i izolirano
41.	učenik/učenica je sklon/sklona samopovređivanju
42.	učenik/učenica pokazuje pretjerano seksualizirajuće ponašanje
43.	uočavaju se tikovi kod učenika/učenice (nekontrolisane motoričke reakcije)
44.	uočavaju se nagle promjene u težini učenika/učenice
45.	učenik/učenica često odlazi u toalet
46.	učenik/učenica se žali na bolove u stomaku, glavobolje, mučnine...
47.	učenik/učenica pokazuje nelagodu pri fizičkom kontaktu
48.	kod učenika/učenice se uočavaju poteškoće u kontroli eliminacijskih funkcija (mokrenja i pražnjenja crijeva)
49.	kod učenika/učenice su uočavaju govorno-jezičke poteškoće (tepanje, mucanje, usporen razvoj govora)
50.	kod učenika/učenice je primjetan specifičan sadržaj crteža i pismenih radova
51.	nešto drugo što nije navedeno u listi, a tiče se ostvarenja principa najboljeg interesa učenika/učenice - upisati

Obrazac za evidentiranje primijećenog ponašanja
ISKLJUČIVO POPUNJAVA STRUČNA SLUŽBA ŠKOLE

Prezime i ime učenika/učenice	Primijećeno ponašanje (iz liste ponašanja - upisati)
_____ _____ –	Upisati: Ime i prezime nastavnika/ice koji/a je primijetio/la: _____ Datum: ___/___/___;
_____ _____ –	Upisati: Ime i prezime nastavnika/ice koji/a je primijetio/la: _____ Datum: ___/___/___;

PRILOG 2.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
Ministarstvo za odgoj i obrazovanje

Босна и Херцеговина
Федерација Босне и Херцеговине
КАНТОН САРАЈЕВО
Министарство за одгој и образовање

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
CANTON SARAJEVO
Ministry for Education

Opis primijećenih ponašanja iz Evidencije

Opis primijećenog ponašanja	
Primijećeno ponašanje Naziv indikatora	**Detaljan opis i pojašnjenje primijećenog ponašanja**
Učenik/učenica je prkosan/prkosna i u konstantnom otporu prema školskim pravilima/krši pravila škole	Učenik/učenica na većini časova i u vannastavnim aktivnostima pokazuje bunt prema pravilima i krši pravila škole.
Učenik/učenica konstantno izostaje s nastave	Ovaj indikator se odnosi na bježanje učenika/učenice s časova, kao i stalno odsustvo s nastave za koje roditelji nemaju adekvatna opravdanja, koja su u skladu sa školskim pravilnikom.
Učenik/učenica je nasilan/nasilna (verbalno, fizički i relacijski) prema vršnjacima	Ukoliko primijetite elemente verbalnog, fizičkog ili relacijskog nasilja učenika/učenice prema vršnjacima, odnosno, ponašanja s namjerom da se nekome od vršnjaka nanese emocionalna ili fizička povreda, ubilježite ovaj indikator, čak i ako je primijećeno nasilno ponašanje učenik/učenica manifestovao/la samo jednom. Naprimjer, ukoliko učenik/učenica namjerno udari drugog učenika/učenicu, isključuje ga iz grupe, vrijeđa vršnjake, ubilježite indikator (uključujući i ponašanja na internetu, npr. vrijeđanje na društvenim mrežama ili isključivanje iz grupe).
Učenik/učenica ugrožava vršnjake (ili druge osobe) u digitalnom okruženju (cyber prostoru)	Učenik/učenica putem interneta (Facebook, Viber, Instagram, itd.) kontinuirano šalje uznemirujuće sadržaje, vrijeđa, hakira u tuđe profile, isključuje iz grupa, dogovara tuče, širi glasine, postavlja kompromitirajuće fotografije s namjerom da nanese štetu svojim vršnjacima ili drugim osobama. Učenik/učenica koristeći internet, aplikacije ili društvene mreže sporadično ili kontinuirano kreira svoje ili dijeli tuđe neprimjerene sadržaje s ciljem uznemiravanja, omalovažavanja i/ili ugrožavanja vršnjaka ili drugih osoba, a koje se ispoljavaju kroz jedan od navedenih ili kombinaciju sljedećih oblika neprihvatljivog ponašanja u digitalnom prostoru: - **Cyberstalking** - slanje uznemiravajućih poruka korištenjem interneta ili telefona. Poruke su obično prijeteće prirode s namjerom izazivanja straha s mogućnošću uhođenja i ostvarivanja fizičke prijetnje. - **Denigration** - slanje i postavljanje tračeva ili glasina s ciljem narušavanja reputacije ili ugleda. - **Exsclussion/Gossip Group** - izoliranje i/ili isključivanje pojedinca iz grupe. Online ekvivalent bullyingu u digitalnom prostoru u kojem grupa ugrožava pojedinca korištenjem interneta ili telefona. - **Falsify Identity** - situacije u kojima pojedinac neovlašteno pristupa ličnom profilu aplikacije ili društvene mreže korisnikakorisnice te lažno se predstavljajući postavlja uznemiravajući ili kompromitirajući sadržaj uzrokujući sramoćenje ili narušavanje ugleda vlasnika/vlasnice profila ili drugih lica. Često rezultira izolacijom žrtve od okruženja. - **Flaming** - prepiska korištenjem chat rooms, e-maila ili aplikacija za slanje instant poruka koja uključuje agresivan govor uz postavljanje neprimjerenih fotografija, videa ili zvučnih zapisa te sextinga. - **Masquerading/Impersonation** - sofisticirani oblik uznemiravanja i/ili ugrožavanja u digitalnom/cyber prostoru u kojem osoba kreira lažni digitalni indentitet i nanosi štetu lažno se predstavljajući. Može uključivati krađu tuđih korisničkih podataka s ciljem nanošenja štete po ugled i reputaciju ili dovođenje u opasnost. - **Online Grooming** - uspostavljanje odnosa s djetetom u digitalnom prostoru, a s ciljem iskorištavanja u seksualne ili druge neprimjerene svrhe od strane starijih osoba. - **Outing** - otkrivanje privatnih informacija o osobi te njenoj orijentaciji; dijeljenje u digitalnom prostoru s ciljem ugrožavanja ili nanošenja štete s katastrofalnim posljedicama koje mogu voditi k javnom poniženju i samoubistvu. - **Phishing** - pokušaj da se dobiju lični podaci i informacije korištenjem maliciozne web stranice ili linka. - **Sexting** - slanje seksualno eksplicitnog sadržaja korištenjem poruka putem telefona, aplikacija ili društvenih mreža. - **Sextortion** - oblik seksualnog iskorištavanja koji se primjenjuje kao nefizički oblik prisile ili ucjene da se prvenstveno iznudi seksualna usluga od žrtve. - **Live Stream** - prijenos uživo u realnom vremenu seksualnog zlostavljanja djece kada je dijete prisiljeno da se pojavi pred web kamerom te da se uključi u seksualno eksplicitno ponašanje ili da bude podvrgnuto seksualnom zlostavljanju. - **Trickery** - nagovaranje nekoga da otkrije ili kompromitirajuće informacije ili neprimjerene fotografije.
Učenik/učenica pasivno svjedoči i snima nasilje (među vršnjacima)	Učenik/učenica koristi mobitel kako bi snimio/snimila nasilje među vršnjacima ili svojim prisustvom podstiče nasilje među učenicima/učenicama i ne reaguje niti prijavljuje nasilje nastavnicima/nastavnicama i stručnoj službi škole.
Učenik/učenica se verbalno i fizički sukobljava s nastavnikom/nastavnicom	Učenik/učenica ispoljava različite vidove agresivnosti i neprihvatljivog ponašanja prema nastavnicima/nastavnicama.
Učenik/učenica vrlo često za svoje loše postupke optužuje druge	Učenik/učenica smatra da je uvijek neko drugi kriv.
Učenik/učenica neadekvatno reaguje kada pogriješi (vrišti, plače, ne može se smiriti)	Učenik/učenica pokazuje intenzivnu uznemirenost i zabrinutost kada pogriješi (npr. kada dobije lošu ocjenu) i ukoliko ta uznemirenost, po vašoj procjeni, traje dugo, ubilježite ovaj indikator.
Učenik/učenica pokazuje jake izljeve bijesa pri minimalnim podražajima	Učenik/učenica pokazuje izrazite bijesne reakcije u situacijama koje doživljava kao frustraciju (npr. kada ne može prvi/prva da stoji u redu ili kada mu/joj vršnjaci uzmu bez pitanja stvari sa stola).
Učenik/učenica je mišljenja da ne može utjecati na vlastitu budućnost	Primjećujete da učenik/učenica vjeruje da ništa ne može za sebe uraditi. Ova stavka se odnosi na bespomoćnost u smislu upravljanja sopstvenim životom: učenik/učenica nema kratkoročne i dugoročne ciljeve (jer smatra da ih je besmisleno postavljati, jer je "sve neizvjesno"), smatra da drugi treba da odrede šta će i kako raditi, nije samostalan/samostalna u donošenju odluka u skladu s razvojnom dobi, itd.
Učenik/učenica je mišljenja da drugi određuju njegov/njen život	Učenik/učenica vjeruje da drugi upravljaju njegovim/njenim životom, te da ne može samostalno donositi odluke o bilo čemu u svom životu (npr. vjeruje da mora postupati kako je naredila grupa vršnjaka, da se mora oblačiti ili ponašati kako mu/joj vršnjaci nalože i sl.)
Učenik/učenica izbjegava tražiti pomoć od drugih osoba	Ovaj indikator je potrebno označiti ukoliko učenik/učenica odbija ponuđenu pomoć, ne pojavljuje se na zakazane termine za pružanje stručne podrške i sl.
Učenik/učenica inicira i/ili učestvuje u tučnjavama	Učenik/učenica inicira i/ili učestvuje u tučama sa svojim vršnjacima iz iste ili druge škole, ili generalno inicira i učestvuje u tučama u školi i/ili izvan škole.
Učenik/učenica namjerno uništava javno dobro u i oko škole	Npr. učenik/učenica razbije školski prozor, crta sprejom po školskoj fasadi i sl.
Učenik/učenica u školi	Ukoliko primijetite da je učenik/učenica sklon/sklona

prisvaja tuđe stvari	prisvojiti stvari vršnjaka ili nastavnika/nastavnica, ubilježite ovaj indikator.
Učenik/učenica je neuredan/neuredna i neprikladno odjeven/odjevena	S obzirom da termin "neprikladno" može biti tumačen subjektivno, pozovite se na školski pravilnik o ponašanju učenika/učenica, odnosno, na dio pravilnika koji se odnosi na oblačenje učenika/učenica koje je primjereno za školu.
Učenik/učenica je higijenski zapušten/zapuštena	Ovaj indikator označite ukoliko primijetite elemente higijenske zanemarenosti kod učenika/učenice.
Izostanak emocionalne bliskosti ("hladan odnos") između roditelja i učenika/učenice	Ukoliko primjetite da u odnosu između roditelja i učenika/učenice nema emocionalne bliskosti, odnosno, da ne postoji prisnost, radost i spontanost pri susretu roditelja i učenika/učenice, označite ovaj indikator.
Roditelji/staratelji se žale na ponašanje i neadekvatan odnos s učenikom/učenicom ("Ja mu/joj ne mogu ništa.")	Ukoliko roditelji nastavniku/ici, razredniku/ici, direktoru/ici, stručnom/oj saradniku/ici škole izjave da ne mogu utjecati na promjenu ponašanja učenika/učenice ili ako izjave da ne mogu na adekvatan način odgajati dijete/učenika/učenicu, te da oni ne mogu utjecati na razvoj pozitivnih osobina ličnosti i prosocijalnog ponašanja svog djeteta, kao i ako se roditelji/staratelji žale da je učenik/učenica agresivan/agresivna i pokazuje neprihvatljive oblike ponašanja prema roditeljima i drugim članovima/članicama porodice, ubilježite ovaj indikator.
Učenik/učenica se žali na odnos i ponašanje roditelja	Ovaj indikator označite ukoliko učenik/učenica u razgovoru s razrednikom/icom, nastavnikom/icom ili stručnim/om saradnikom/icom navede da ga/je roditelji zanemaruju, kažnjavaju fizički, da ga/je vrijeđaju i sl.
Pretjeran zaštitnički odnos i ponašanje roditelja prema učeniku/učenici	Ukoliko primijetite da roditelji obavljaju učenikove/učenicine obaveze umjesto njega/nje, iako je njihovo dijete u mogućnosti da isto obavi, u skladu s uzrastom, ubilježite ovaj indikator. Ovaj indikator ubilježite ako primijetite da roditelji pokazuju pretjeranu iracionalnu brigu za učenika/učenicu.
Učenik/učenica pokazuje teškoće u savladavanju nastavnog gradiva	U odnosu na vršnjake učenik/učenica pokazuje teškoće u savladavanju nastavnog gradiva, npr. ako se učenik/učenica ne trudi (ima adekvatne sposobnosti za postizanje uspjeha), odbija da uči iz prkosa ili je nezainteresovan/nezainteresovana za učenje i postizanje akademskog uspjeha.
Učenik/učenica ne radi domaće zadaće	Ukoliko je učenik/učenica kontinuirano ravnodušan/ravnodušna kada ne donese domaću zadaću, ukoliko je nezainteresovan/nezainteresovana za rad domaće zadaće i ukoliko pokazuje otpor prema radu domaće zadaće, potrebno je označiti ovaj indikator. U ovom indikatoru je bitan kontinuitet, te je značajno ukoliko učenik/učenica nikako ne radi domaću zadaću ili je ne radi samo jedan određeni vremenski period (ali u oba slučaja označiti indikator). Indikator nije potrebno označavati ukoliko je učeniku/učenici neprijatno zato što nije uradio/la domaću zadaću, te ukoliko je istu jednom ili dva puta zaboravio/la uraditi.
Učenik/učenica često ne donosi pribor na nastavu	Ovaj indikator je potrebno označiti ukoliko primijetite da učenik/učenica ne donosi pribor na nastavu, sveske, udžbenike, opremu za tjelesni odgoj i to kontinuirano tokom određenog vremenskog perioda (npr. tokom jednog mjeseca ili polugodišta).
Učenik/učenica je nezainteresovan/nezainteresovana za nastavu (odsustvo motivacije)	Ukoliko učenik/učenica kontinuirano pokazuje nezainteresovanost za nastavno gradivo (pored pokušaja nastavnika/nastavnice da učenika/učenicu uključi i zainteresuje za nastavni predmet) i to je primijećeno na više školskih časova, potrebno je označiti ovaj indikator.
Učenik/učenica ima problem s pažnjom i koncentracijom	Odnosi se na intenzivne i kontinuirane probleme učenika/učenica s koncentracijom i pažnjom. U okviru ovog indikatora potrebno je naglasiti da su poteškoće s pažnjom i koncentracijom često karakteristične za određene razvojne faze. U tom smislu se učenici/učenice mlađeg uzrasta često vrpolje jer razvojno ne mogu držati fokusiranu pažnju, a kod starijih učenika/učenica ti su oblici ponašanja karakteristični kada im je dosadno i kada ne razumiju gradivo. Ukoliko se i pored napora nastavnika/nastavnice da uključi učenika/učenicu u nastavu ovi indikatori nastavljaju duži period, potrebno je označiti ovaj indikator.
Učenik/učenica pretjerano priča i ne može sjediti mirno na času	Kao i u prethodnom indikatoru, važno je obratiti pažnju na uzrast učenika/učenica, npr. u prvom razredu osnovne škole je očekivano da učenici/učenice ne mogu sjediti u klupi i da će često imati potrebu da se kreću po razredu, kao i kontinuitet u ponašanju. Ukoliko se i pored napora nastavnika/nastavnice da učenika/učenicu smiri nastavi isti oblik ponašanja duži period, potrebno je označiti ovaj indikator.
Učenik/učenica pokazuje implusivno ponašanje (nema strpljenja, nemogućnost čekanja na red, odgovara prije nego nastavnik/nastavnica završi pitanje)	Ukoliko je opisano ponašanje u okviru indikatora kontinuirano i ukoliko značajno odstupa od ponašanja ostalih učenika/učenica, potrebno je označiti ovaj indikator.
Učenik/učenica konzumira alkohol, duhanske proizvode ili narkotike svih vrsta, ostale proizvode za pušenje i proizvode koji izazivaju nikotinsku ovisnost	Ukoliko ste primijetili ovakvo ponašanje ili sumnjate da učenik/učenica konzumira neku od navedenih psihoaktivnih supstanci u okviru škole, školskog dvorišta ili van škole, označite ovaj indikator.
Učenik/učenica prije nastave, za vrijeme i nakon nastave vrijeme provodi u kladionicama	Sam/sama ili u prisustvu vršnjaka ili drugih odraslih osoba.
Učenik/učenica se na određeni način povezuje s grupama sklonim devijantnom ponašanju i/ili pripada grupi sklonoj devijantnom ponašanju	Ukoliko imate saznanje da je učenik/učenica član/članica neke od socijalnih grupa koje su sklone devijantnom ponašanju ili se na neki način učenik/učenica povezuje s grupom koja je sklona asocijalnom ponašanju, potrebno je ubilježiti ovaj indikator.
Učenik/učenica u školu unosi opasne predmete kojima može povrijediti sebe, vršnjake i ostale u školi	Odnosi se na bilo koji opasan predmet koji nije školski pribor.
Učenik/učenica skita i/ili prosjači ili se sumnja da je žrtva nekog drugog oblika eksploatacije	Ukoliko učenik/učenica skita i/ili prosjači za vrijeme ili nakon nastave sam/sama ili s roditeljima, te ako se sumnja da je učenik/učenica žrtva nekog oblika eksploatacije, ubilježite ovaj indikator. Žrtve trgovine ljudima, a posebno djeca rijetko se obraćaju za pomoć, stoga otkrivanje i podrška učenicima/učenicama potencijalnim žrtvama trgovine ljudima u velikoj mjeri zavisi od stručnosti profesionalaca zaposlenih u školama i drugim institucijama. U Listi indikatora (Prilog broj 1) su navedeni preliminarni indikatori koji mogu ukazati na sumnju da je učenik/učenica žrtva krivičnog djela trgovine ljudima. Postojanje jednog ili više indikatora ne mora nužno značiti da je učenik/učenica žrtva trgovine ljudima, već samo alarm da se profesionalci posebno posvete praćenju i zaštiti najboljeg interesa učenika/učenice kod kojeg/koje su primijećeni indikatori koji mogu upućivati da je učenik/učenica žrtva.
Učenik/učenica iznosi ksenofobne stavove i/ili upražnjava govor mržnje	Učenik/učenica javno iznosi stavove kojima se širi, podstiče, promovira ili opravdava rasna mržnja, ksenofobija i drugi oblici mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu agresivnim nacionalizmom i etnocentrizmom, diskriminacijom ili neprijateljstvom prema manjinama, drugom i drugačijem. Učenik/učenica javno iznosi ideje ili teorije koje zagovaraju, promoviraju ili podstiču mržnju, diskriminaciju ili nasilje protiv osoba ili grupa na osnovu rase, boje kože, nacionalnog ili etničkog porijekla, religije i drugo.
Učenik/učenica ima poteškoće u komunikaciji s vršnjacima (izbjegava kontakt, povlači se, osjeća nelagodu)	Učenik/učenica se osjeća nelagodno, pokazuje stid i izbjegava spontani razgovor u prilikama kada se nalazi s jednim/jednom učenikom/učenicom ili grupom vršnjaka.
Učenik/učenica izbjegava kontakt očima	Naprimjer, u razgovoru s nastavnicima, stručnim saradnicima, vršnjacima. Izbjegavanje kontakta očima u ovom kontekstu odnosi se na strah ili stid od uspostavljanja socijalnih interakcija, odnosno tendenciju da se izbjegavaju socijalne situacije.
Učenik/učenica ne	Primjećujete da tokom nastave učenik/učenica voli da

pokazuje interes za druge	sjedi sam/sama na školskim odmorima, radije jede užinu sam/sama, čak i ako ga/je vršnjaci zovu u aktivnosti. Ne pokazuje interes za aktivnosti ili teme tipične za uzrast. Ukoliko se ovo ponašanje ponavlja duži vremenski period, ubilježite ovaj indikator.
Učenik/učenica djeluje bojažljivo	Naprimjer, u kontaktu s vršnjacima ili nastavnicima, stručnim saradnicima.
Učenik/učenica djeluje nesretno i tužno	Ukoliko primijetite da je učenik/učenica duži vremenski period tužan/tužna i nesretan/nesretna potrebno je da ubilježite ovaj indikator.
Učenik/učenica djeluje usamljeno i izolirano	Primjećujete da je učenik/učenica duže vrijeme sam/sama tokom nastave, malih i velikih odmora
Učenik/učenica je sklon/sklona samopovređivanju	Ukoliko primjećujete da učenik/učenica udara glavom, ili tijelom o zid, grize nokte, štipa kožu, čupa kosu ili neke druge dijelove tijela, baca se na pod namjerno, na rukama ima ožiljke od zarezivanja kože određenim oštrim predmetima, označite ovaj indikator.
Učenik/učenica pokazuje pretjerano seksualizirajuće ponašanje	Ukoliko primjećujete da učenik/učenica pretjerano koristi proste riječi, pretjerano se zanima za tuđe i svoje genitalije, koristi seksualizirane motive u crtežima ili pričama, obilježite ovaj indikator.
Uočavaju se tikovi kod učenika/učenice (nekontrolisane motoričke reakcije)	Naprimjer, žmirkanje, podizanje kuta usana, grčenje mišića lica, ljuljanje, nekontrolisani pokreti tijela.
Uočavaju se nagle promjene u težini učenika/učenice	Ako primijetite da je učenik/učenica u toku jednog mjeseca ili tromjesečja značajno izgubio/la ili dobio/la na težini.
Učenik/učenica često odlazi u toalet	Više puta tokom jednog nastavnog dana ili čak jednog nastavnog časa, a da se to ponašanje ponavlja duži vremenski period.
Učenik/učenica se žali na bolove u stomaku, glavobolje, mučnine...	Ukoliko se ovo ponašanje javlja kontinuirano, bez jasnog uzroka tokom vremenskog perioda, obilježite ovaj indikator (npr. takve žalbe su svakodnevno i traju mjesec dana ili više).
Učenik/učenica pokazuje nelagodu pri fizičkom kontaktu	Naprimjer, pri najmanjem dodiru od strane vršnjaka ili nastavnika/nastavnica učenik/učenica se osjeća uznemireno.
Kod učenika/učenice se uočavaju poteškoće u kontroli eliminacijskih funkcija (mokrenja i pražnjenja crijeva)	Ukoliko je prisutno mokrenje ili pražnjenje crijeva u donji veš tokom nastave ili ukoliko Vam roditelj prijavljuje da je ovakvo ponašanje prisutno van škole, obilježite ovaj indikator.
Kod učenika/učenice se uočavaju govorno-jezičke poteškoće (tepanje, mucanje, usporen razvoj govora)	Ukoliko smatrate da bi bilo neophodno da učenik/učenica posjeti logopeda, obilježite ovaj indikator.
Kod učenika/učenice je primjetan specifičan sadržaj crteža i pismenih radova	Učenik/učenica crta crteže i piše pismene radove koji sadrže neuobičajene motive, boje, šare i sl. (npr., stalno crtanje izrazito tamnih, crnih crteža, bodeža, agresivnih motiva ili pisanje o agresivnim ili autoagresivnim motivima).
Nešto drugo što nije navedeno u listi, a tiče se ostvarenja principa najboljeg interesa učenika/učenice - upisati	

Na osnovu člana 66. st. (1) i (2) Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05) i člana 74. stav (4) tačka h) Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 27/24), ministrica za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajevo donosi

PRAVILNIK
O PROVOĐENJU MJERA ODGOJNO-OBRAZOVNE PODRŠKE I STRUČNOG TRETMANA UČENIKA

I. OPĆE ODREDBE

Član 1.
(Predmet pravilnika)

Ovim pravilnikom propisuju se mjere odgojno-obrazovne podrške i stručnog tretmana za učenike s internaliziranim problemima u ponašanju, za učenike s neprihvatljivim oblicima ponašanja, obaveza osiguranja odgojno-obrazovne podrške učenicima kojima se izriču odgojno-disciplinske mjere i uopće za zaštitu učenika, način postupanja učitelja/nastavnika/razrednika (u daljem tekstu: nastavnik), pedagoško-psihološke službe (u daljem tekstu: stručna služba škole), direktora osnovnih i srednjih škola na području Kantona Sarajevo i roditelja/staratelja/usvojitelja (u daljem tekstu: roditelj), uloga i način angažovanja Mobilnog stručnog tima za krizne intervencije, postupanje škole u kriznim situacijama, radi osiguranja sveobuhvatnog pravilnog razvoja učenika i njegove prilagodbe u društvu, sigurnosti, dobrobiti i zaštite učenika.

Član 2.
(Značenje izraza)

(1) Izrazi korišteni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:
   a) **učenik u riziku** - učenik kojeg okružuju različiti faktori rizika koji predstavljaju prijetnju njegovom razvoju i prilagodbi u društvu. Faktori rizika mogu proizaći iz osobina samog učenika ili karakteristika njegove porodice, škole, vršnjačke skupine i šire zajednice;
   b) **primijećeno ponašanje** - predstavlja identificirane oblike ponašanja učenika koji ukazuju na postojanje faktora rizika koji negativno utiču na njegov razvoj i prilagodbu u društvu;
   c) **neprihvatljivo ponašanje** - svako ono ponašanje učenika koje na neki način ometa samog pojedinca u redovnom funkcionisanju, te može biti štetno i opasno po samog učenika i/ili njegovo okruženje. To su sva ona ponašanja koja su zakonski definisana kao zabranjena i za koje postoje propisane sankcije, a koja upozoravaju na nepovoljan razvoj i negativne ishode ako se pravovremeno ne interveniše, odnosno, ne pruži dodatna stručna ili šira društvena pomoć za prevladavanje manifestiranih ponašanja, kao i ponašanja koja imaju karakteristike uznemiravanja ili ugrožavanja učenika u digitalnom prostoru korištenjem interneta, aplikacija i društvenih mreža;
   d) **odgojno-obrazovna podrška** - ciljano stručno i sveobuhvatno djelovanje u školskom okruženju prema učenicima koje okružuju faktori rizika za pojavu neprihvatljivih ponašanja;
   e) **stručni tretman** - sistem stručne podrške i intervencije usmjeren na učenike koji zbog različitih faktora rizika ne uspijevaju primjereno odgovoriti očekivanjima i zahtjevima školskog okruženja i svojim ponašanjem nanose štetu, prije svega sebi, te drugima i/ili okruženju. Cilj stručnoga tretmana je promjena neprihvatljivih ponašanja i usvajanje djelotvornih, individualno i društveno prihvatljivih ponašanja učenika;